

STORTINGET

Innst. 372 L

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Prop. 42 L (2025–2026)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i privatskolelova (vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn)

Til Stortinget

Innledning

Kunnskapsdepartementet legger i proposisjonen frem forslag til endringer i privatskoleloven.

Departementet foreslår å lovfeste et krav om at skoler som søker om godkjenning på grunnlag av livssyn etter privatskoleloven, skal ha en tilknytning til livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av. Departementet legger til grunn at dette kravet om «tilknytning» er en lovteknisk presisering av forutsetninger som i det vesentlige allerede følger av gjeldende rett.

Komiteens behandling

Komiteen har hatt åpen høring om saken torsdag 30. april 2026. Til den muntlige høringen ble det invitert fire høringsinstanser. Program for høringen, skriftlige innspill og opptak av høringen er tilgjengeliggjort på sakens side på stortinget.no.

Komiteen har også mottatt en rekke skriftlige høringsinnspill om saken. Disse kan leses på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Julia Eikeland, Vebjørn Gorseth og Sander Delp Horn, fra Fremskrittspartiet, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Joakim Myklebost Tangen og Simen Velle, fra Høyre, Monica Molvær og Ola Svenneby, fra Sosialistisk Venstreparti, Sunniva Holmås Eidsvoll, fra Senterpartiet, Erling Sande, fra Rødt, Hege Bae Nyholt, fra Kristelig Folkeparti, Joel Ystebø, og fra Venstre, fungerende leder Guri Melby, viser til proposisjonen der det foreslås å lovfeste krav om at skoler som søker godkjenning på grunnlag av livssyn etter privatskolelova, skal ha tilknytning til det livssynet det søkes om godkjenning på grunnlag av.

Komiteen vil understreke betydningen av at privatskolelova skal legge til rette for at det kan opprettes og drives private skoler, slik at foreldre og elever kan velge andre skoler enn det offentlige. Regelverket må legge til rette for forutsigbarhet og likebehandling, og gi grunnlag for stabile og langsiktige rammebetingelser for elever, foresatte og skoler.

Komiteen vil fremheve at privatskolelova må sikre elevenes rett til et likeverdig og trygt opplæringstilbud, uavhengig av hvilken skole de går på. Elevenes rettigheter, med vekt på medvirkning, et godt skolemiljø og nødvendig tilrettelegging, må stå sentralt i praktiseringen av loven og i tilsynet med skolene.

Komiteen vil også peke på at tydelige krav til kvalitet og åpenhet er avgjørende for å opprettholde tilliten til privatskolesektoren. Offentlige tilskudd og elevrettigheter forutsetter et solid og velfungerende tilsyn.

Krav om tilknytning til livssyn

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt viser til regjeringa sitt forslag om å lovfeste eit krav om tilknytning til det livssynet det blir søkt om godkjenning på grunnlag av.

Desse medlemene merkar seg omtalen i proposisjonen av at det byggjer på ei konkret og heilskapleg vurdering om det ligg føre ei slik tilknytning til eit livssyn som kan danne grunnlag for godkjenning av ein søknad om privatskole.

Desse medlemene merkar seg at regjeringa ønskjer å leggje avgjerande vekt på om søkjarane kan sannsynleggjere eit behov for ein livssynsskole. Foreldre og elevundersøkingar eller tilslutning frå trus- eller livssynssamfunn blir trekte fram som tydelege døme på korleis eit slikt behov kan sannsynleggjerast.

Desse medlemene vil presisere at ei slik vurdering ikkje skal omfatte elevane si tru eller livssynstilhørslse eller føresette si grunngeving for skoleval. Krav om å dokumentere behov for ein skole som blir driven på grunnlag av det aktuelle livssynet, skal ikkje utløyse behov for andre dokumentasjonskrav som krev svar som gjer at elevar og foreldre må leggje fram si eiga tru eller livssynet sitt. Det skal heller ikkje vere relevant å vurdere tilknytninga initiativtakarar, eigarar eller leiingskrins har til det aktuelle livssynet. Desse medlemene meiner det er ein grunnleggande forskjell mellom slike undersøkingar og dei initiativ, underskriftsaksjonar eller generelle spørjeundersøkingar eller uttaler frå foreldre eller lokalsamfunn som ønskjer eller støttar eit initiativ om etablering av ein livssynsskole. Slike initiativ vil sjølvsagt vere naturleg at inngår i vurderinga om behovet for etablering av ein skole.

Desse medlemene merkar seg vidare at departementet antar at avslag som berre er grunngeve i manglande behov, først og fremst vil vere aktuelt i område der det allereie finst private livssynsskolar, typisk i sentrale og bynære strøk.

Desse medlemene viser til at regjeringa legg opp til at direktoratet i godkjenningsprosessar kan innhente synspunkt frå trus- og livssynssamfunn. Desse medlemene meiner at dersom ein slik uttale skal grunnge eit avslag til etablering, må det vere ein føresetnad at aktuelle livssynsorganisasjonar eller livssynssamfunn har klar geografisk nærleik til området der søkjararen ønskjer å etablere skolen, og naudsynt kunnskap om lokalsamfunnet.

Desse medlemene vil understreke kor viktig det er at regelverket blir praktisert slik at det rettar seg mot reelle omgåingar og proformatilpassingar, utan at dette samstundes fører til at genuine initiativ blir avskorne frå godkjenning på svakt avgrensa grunnlag eller eit grunnlag som ikkje kan etterprøvast.

Desse medlemene fremjar derfor følgjande forslag:

«I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot skal § 2-1 tredje ledd lyde:

For å få godkjenning på grunnlag av livssyn etter andre ledd bokstava skal skolen ha ei tilknytning til livssynet det blir søkt om godkjenning på grunnlag av.

Nåværende § 2-1 tredje til syvende ledd blir fjerde til nytt åttende ledd.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til Stortingets vedtak nr. 475, jf. Dokument 8:36 S (2025–2026), jf. Innst. 104 S (2025–2026), som ble fattet 12. februar 2026 med et flertall bestående av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet:

«Stortinget ber regjeringen revidere instruksene til Utdanningsdirektoratet slik at den presiserer at privat-skoleloven § 2-1 første ledd ikke skal tolkes slik at en søker må dokumentere at det er konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet.»

Flertallet konstaterer at de foreslåtte endringene går i motsatt retning av Stortingets vedtak. Departementet skriver i proposisjonen at det ved vurderingen av behovet for en omsøkt skole skal sees hen til et potensielt elevgrunnlag, og at

«søker bør underbygge og sannsynliggjøre at det er et konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet, og på hvilken måte det av livssynshensyn er behov for skolen som et alternativ til den offentlige skolen».

I stedet for å bidra til klargjøring og forenkling vil forslagene etter flertallets vurdering medføre økt byråkratisering og ytterligere skjønnsutøvelse.

Flertallet vil understreke at økt bruk av skjønn i godkjenningsprosessen kan føre til ulik praksis, risiko for forskjellsbehandling og redusert forutsigbarhet for søkerne. Etter flertallets syn gjør dette det vanskelig å forstå hvilke krav som faktisk må oppfylles. Det er derfor behov for et regelverk som er tydelig, forutsigbart og basert på objektive kriterier. Etter flertallets vurdering har ikke departementet fulgt opp Stortingets vedtak nr. 475 på en tilfredsstillende måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre støtter ikke forslaget om å lovfeste et krav om «tilknytning» til det livssynet det søkes godkjenning på grunnlag av, og vil stemme

mot forslaget til lovendring. Disse medlemmer mener at et slikt krav vil være vanskelig, i praksis umulig, å håndheve på en objektiv, etterprøvbar og forutsigbar måte. Etter disse medlemmers syn vil forslaget åpne for omfattende skjønnsutøvelse, noe som svekker rettssikkerheten og forutsigbarheten i behandlingen av søknader.

Disse medlemmer finner det videre beklagelig at Arbeiderpartiet, med støtte fra blant annet Senterpartiet, har bidratt til å fjerne muligheten til å etablere privatskoler med særskilt profil, herunder skoler med fordypning i realfag, entreprenørskap og idrett. Slike skoler har etter disse medlemmers syn bidratt til å styrke mangfoldet i utdanningstilbudet og gitt elever flere valgmuligheter.

Disse medlemmer merker seg at det de senere årene har vært en betydelig økning i antall skoler godkjent på grunnlag av humanistisk livssyn samt en økning i antall søknader om etablering av slike skoler. Etter disse medlemmers vurdering reflekterer dette en reell etterspørsel. Det vil etter disse medlemmers syn ikke være til elevenes eller mangfoldets beste å stramme ytterligere inn på godkjenningsvilkårene for slike skoler.

Disse medlemmer vil bemerke at spørsmålet om hvorvidt det er «reelt behov» for en livssynsskole, reiser flere prinsipielle spørsmål. I Innst. 104 S (2025–2026), jf. Dokument 8:36 S (2025–2026) og Dokument 8:37 S (2025–2026), behandlet Stortinget et liknende forslag. Bakgrunnen for den innstillingen var blant annet at Kunnskapsdepartementet og kunnskapsministeren i desember 2024 sendte en instruks til Utdanningsdirektoratet som kraftig strammer inn hvordan privatskolelova § 2-1 første ledd skal tolkes.

Disse medlemmer frykter at lovendringene vil føre til flere eksempler som da Utdanningsdirektoratet 13. november 2024 meddelte Akademiet VGS Ski AS og Akademiet VGS Lillestrøm AS at de ikke får godkjent søknad etter privatskolelova § 2-1 første ledd om å etablere en videregående skole i henholdsvis Ski og Lillestrøm. Begge skolene søkte om godkjenning på grunnlag av å være en «livssynshumanistisk skole.» Akademiet VGS Ski AS og Akademiet VGS Lillestrøm viste i sin søknad til elevtallsprognoser som tilsier at det er behov for flere plasser i videregående, og at Akershus fylkeskommune støttet at de etablerer seg på grunn av mangel på elevplasser. Disse medlemmer merker seg at i et forsøk på å begrunne at det er et «reelt behov» for en skole med livssynshumanistisk formål, viser Akademiet til at medlemstallene i humanistiske organisasjoner er økende, at Human-Etisk Forbund har egne fylkes- og lokallag i regionen, og at:

«[...] av erfaring fra våre andre skoler, så ser vi at elever fra familier med ulike religioner og bakgrunner, begynner på våre livssynshumanistiske skoler.»

I begrunnelsen for sitt avslag skriver Utdanningsdirektoratet at dette:

«[...] underbygger ikke det at det er det livssynshumanistiske grunnlaget i seg selv som er etterspurt, men at det kan være andre grunner til at elever og foresatte velger disse skolene. Særlig dette med at 'elever fra familier med ulike religioner og bakgrunner' søker seg til skolene, tilsier at det ikke er livssynshumanisme i seg selv som etterspørres.»

Disse medlemmer mener det er en oppsiktsvekkende begrunnelse, og frykter tilsvarende begrunnelser vil kunne bli gitt med den foreslåtte lovendringen. Disse medlemmer viser ellers til at nær sagt samtlige høringsinstanser stiller seg undrende til hvordan regjeringens foreslåtte lovendring skal følges opp, fordi vilkårene i loven blir sterkt skjønnsmessig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil påpeke at lovendringen i realiteten er en innstramming i det lokale selvstyret, gitt at kommuner og fylker i dag i realiteten har fått innvilget en vetorett ved opprettelsen av nye privatskoler. Den foreslåtte endringen vil primært være gjeldende der lokale myndigheter har stilt seg positive til opprettelsen av en skole, og departementet skriver selv:

«Hvis søker ikke kan sannsynliggjøre et livssynsbegrunnet behov for skolen, bør skolen normalt ikke godkjennes, også der vertskommunen eller -fylket er positive til etableringen av skolen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg at regjeringen i proposisjonen er bekymret for hvordan godkjente livssynsskoler markedsfører seg. Dersom regjeringen er overbevist om at godkjente livssynsskoler markedsfører seg som noe annet, bør den fremfor å legge frem de foreslåtte lovendringene fremme nye krav for hvilket innhold livssynsskoler skal ha.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til Innst. 104 S (2025–2026), jf. Dokument 8:36 S (2025–2026), som ble behandlet av Stortinget 12. februar 2026. I innstillingen kommer flertallet i komiteens syn på disse prinsipielle spørsmålene tydelig frem. Blant annet står det i innstillingen:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil understreke at det er ikke et krav at elever som begynner eller søker seg til religiøse skoler eller livssynsskoler må dele den samme religionen eller livssynet til skolen. Det kan heller ikke være et krav om at en skole som ønsker å etablere seg, må dokumentere at ele-

vene i en region tilhører eller har en særskilt etterspørsel etter akkurat den religionen eller livssynet.

Flertallet mener at det er svært vanskelig å se hvordan en søker skal underbygge et konkret behov for en livssynskole uten at det beror på en vurdering av potensielle elevers tilhørighet til det konkrete livssynet. Flertallet viser eksempelvis til statsrådets svar til komiteen, der hun skriver at:

‘[...] søker kan for eksempel dokumentere etterspørsel og interesse gjennom foreldre- og elevundersøkelser, eller ved å innhente uttalelser som støtter behovet (for eksempel fra lokale menigheter, organisasjoner, lokalt engasjerte foreldregrupper eller lignende)’.

Flertallet vil videre påpeke at flere av søknadene som har fått avslag grunnet manglende oppfyllelse av livssyn, har positiv høringsuttalelse fra vertskommune og fylkeskommune.

Flertallet vil presisere at privatskoleloven § 2-1 første ledd ikke skal tolkes slik at søker må:

‘[...] kunne dokumentere at det er konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet.’»

Disse medlemmer mener regjeringen i Prop. 42 L (2025–2026) har sett helt bort fra dette.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener at det er uheldig dersom det etableres mange privatskoler under dekke av å være humanistiskoler, dersom dette i realiteten er privatskoler med en annen profil. Samtidig mener dette medlem, i likhet med blant annet Skolelederforbundet og Kristne friskolers forbund, at innstramningene regjeringen foreslår, kan ha utilsiktede konsekvenser for etableringer av friskoler. Dette medlem viser til at departementet allerede har hjemmel til å avslå, og har avslått, skoler etablert på et annet grunnlag enn det man søker for.

Dette medlem vil derfor ikke støtte regjeringens forslag i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil fremheve betydningen av at elever får mulighet til å gå på den skolen som passer best for den enkelte. Private skoler utgjør etter disse medlemmers syn et viktig supplement til det offentlige skoletilbudet og bidrar til et mer mangfoldig og variert Skole-Norge. Dette kan også legge bedre til rette for en mer praktisk og variert skolehverdag, herunder økt samarbeid med lokalt arbeids- og næringsliv.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med å gjeninnføre godkjenningsgrunnlagene ‘videregående opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram’ og ‘særskilt profil’ i privatskoleloven.»

Vertskommunens eller -fylkets uttalelse

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt viser til privatskolelova § 21, der det er slått fast at fråsegna frå vertskommunen eller vertsfylket skal leggjast stor vekt på, noko som òg er understreka i Prop. 42 L (2025–2026).

I tråd med Prop. 80 L (2022–2023) skal det likevel vere høve til å godkjenne skolesøknader sjølv om vertskommunen eller vertsfylket har gitt ei negativ høringsuttale. Dette gjeld i særskilde tilfelle der godkjenningstyresmakta etter ei konkret vurdering finn grunn til å gjere det. Dette kan til dømes vere aktuelt dersom distriktspolitiske omsyn talar for ei godkjenning. Barn sine interesser skal vere eit grunnleggjande omsyn.

Difor vil desse medlemene understreke at vertskommunen eller vertsfylket ikkje har vetorett i saker der det blir søkt om godkjenning etter gjeldande regelverk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre stiller seg kritiske til bestemmelsen i privatskoleloven § 2-1 om at uttalelser fra vertskommunen eller vertsfylket skal tillegges stor vekt. Etter disse medlemmers syn kan dette i praksis innebære at vertskommunen eller vertsfylket gis en vetolignende rolle i saker om godkjenning av friskoler, noe som kan utfordre hensynet til nasjonal likebehandling og retten til etablering av alternative skoletilbud.

Annet

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt er bekymret for utviklingen i økningen i andel og antall barn som ikke går på den offentlige skolen. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at det i skoleåret 2014–2015 var 20 528 elever i private grunnskoler i Norge og at dette tallet i løpet av de neste ti årene økte til 31 533 – en økning på 53 pst. Videre viser det samme tallgrunnlaget at det i skoleåret 2014–2015 var 14 500 elever private videregående skoler og at dette tallet hadde økt til 17 400 i 2024–2025, noe som tilsvarer en økning på 23 pst. Disse medlemmer viser til at en økning i antall privatskoleelever gir en tilsvarende nedgang i antall elever i offentlig skole og at dette på sikt kan føre til en uthuling av fellesskolen.

Disse medlemmer vil fremheve fellesskolens verdi som samfunnsbyggende institusjon og at denne ikke undergraves. Disse medlemmer ønsker velkommen en styrking av fellesskolens posisjon og støtter regjeringas forslag til endringer i privatskolelovens vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn.

Disse medlemmer viser til at private skoler godkjennes for et visst antall elevplasser, men at disse i

stor grad står ubenyttet. Dersom privatskoleplassene på kort tid skulle fylles opp av elever fra den offentlige skolen, vil dette mange steder ødelegge elevgrunnlaget for den offentlige skolestrukturen. Dette sovende elevgrunnlaget i Privatskole-Norge er en enorm usikkerhetsfaktor og det er riktig å stramme inn for å styrke grunnlaget for fellesskolen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighet for å trekke tilbake godkjenning for elevplasser ved private skoler som ikke er tatt i bruk.»

Disse medlemmer mener at tilbudet til elever og arbeidsforholdene til ansatte i privatskoler ikke bør underlegges svakere kvalitetskrav enn tilsvarende i offentlige skoler. Disse medlemmer henviser til at normen for lærertetthet har redusert antall elever per lærer, gitt flere lærere i skolen, og sikret mange elever bedre kvalitet i undervisningen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjøres endringer i aktuelt regelverk, slik at privatskoler ved etablering plikter å oppfylle samme norm for lærertetthet som offentlige skoler.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at gode lønns- og arbeidsvilkår for pedagogisk og annet personale må være en forutsetning for etablering av private skoletilbud. I dag har lærere i private skoler en lovfestet rett til lønns- og arbeidsvilkår på linje med tilsvarende offentlige skoler. Det er likevel kjent at dette mange steder ikke er en realitet ved mange privatskoler. Disse medlemmer mener at ryddige partsforhold med tariffesting av lønns- og arbeidsvilkår gir de beste forutsetningene for å realisere lovkravet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i privatskolelova, herunder at det kan stilles krav til at privatskoler ved etablering har inngått gyldig tariffavtale.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt:

Forslag 1

I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot skal § 2-1 tredje ledd lyde:

For å få godkjenning på grunnlag av livssyn etter andre ledd bokstav a skal skolen ha ei tilknytning til livssynet det blir søkt om godkjenning på grunnlag av.

Nåværende § 2-1 tredje til syvende ledd blir fjerde til nytt åttende ledd.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i privatskolelova, herunder at det kan stilles krav til at privatskoler har inngått gyldig tariffavtale.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med å gjeninnføre godkjenningsgrunnlagene «vidaregåande opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram» og «særskilt profil» i privatskoleloven.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede mulighet for å trekke tilbake godkjenning for elevplasser ved private skoler som ikke er tatt i bruk.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjøres endringer i aktuelt regelverk, slik at privatskoler ved etablering plikter å oppfylle samme norm for lærertetthet som offentlige skoler.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komitéen fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Prop. 42 L - om Endringer i privatskolelova (vilkår for godkjenning av skoler på grunnlag av livssyn) - vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 26. mai 2026

Guri Melby

fung. leder

Lill Harriet Sandaune

ordfører

